

MBO Brigade aan de slag met casussen rondom taal

Versie: mei 2020

Bij de MBO Brigade is een aantal casussen rondom 'taal' binnen gekomen. Mbo-scholen krijgen te maken met studenten die qua vooropleiding en qua capaciteiten een mbo-opleiding aankunnen, maar het Nederlands onvoldoende beheersen of geen vrijstelling kunnen krijgen. Het kan gaan om zij-instromers, inburgeraars, kinderen van expats en andere migranten. Hoe kunnen scholen deze studenten een passende mbo-opleiding aanbieden?

Naar aanleiding van dit vraagstuk organiseerde de brigade op 2 maart 2020 een bijeenkomst met de casusindieners en enkele experts van het ministerie van OCW. De uitkomsten van deze sessie delen we graag met u. Hieronder volgt een beschrijving van de casussen en een aantal gestelde vragen die tijdens deze sessie aan de orde zijn gekomen. Daarmee staan de ontwikkelingen rondom taal niet stil. Zo bekijkt de MBO Brigade of er in het kader van LLO meer ruimte mogelijk is voor het verlenen van vrijstellingen en maatwerk rondom de generieke eisen en wordt onderzocht of verklanking ook bij nieuwkomers – zonder aangetoonde dyslexie – gebruikt kan worden. Onderstaande is de situatie zoals deze in maart 2020 bekend was. Nieuwe ontwikkelingen publiceren we op de website van de MBO Brigade.

Casus 1: Vrijstellingen in het kader van Leven lang ontwikkelingen

Aanleiding

Er komen veel **zij-instromers** binnen die jaren geleden een taalexamen hebben behaald. De wet geeft alleen ruimte om vrijstelling te verlenen wanneer er op basis van de referentieniveaus een resultaat is behaald. Hoe verhoudt dit zich tot de ambities rondom LLO? Denk hierbij aan eerder behaald Cambridge certificaat of staatsexamen. Hoe gaan we hier mee om?

Stand van zaken

Door aanpassingen in het Examen- en kwalificatiebesluit die van kracht werden op 1 augustus 2019, is het mogelijk geworden dat examenresultaten voor generieke taaleisen een vrijstelling kunnen opleveren ook wanneer deze meer dan twee jaar voor het moment van diplomeren zijn behaald. Tot op dat moment was dit niet mogelijk. Hiermee is er meer ruimte gekomen om maatwerk te bieden aan zij-instromers. Bij het formuleren van de wijziging was namelijk duidelijk dat er een groep zou zijn die niet in aanmerking zou komen voor vrijstelling, omdat de examens die zij in het verleden hebben gedaan de referentieniveaus niet dekken. Er is destijds voor gekozen vast te houden aan de eis dat de examens de referentieniveaus moeten dekken. Om desondanks tegemoet te komen aan de wens voor meer maatwerk voor zij-instromers die geen examen hebben afgelegd op basis van de referentieniveaus, is daarom bepaald dat voortaan ook vroeg in de opleiding kan worden geëxamineerd.

Het is voor nieuwkomers, expats of zij-instromers soms lastig om aan de taaleisen te voldoen die voor diplomering gelden. Er zijn twee regelingen in de maak die meer ruimte voor maatwerk bieden:

- De 'omkeerregeling': via de omkeerregeling mag een student op niveau 4 onder bepaalde voorwaarden het Nederlands op een lager niveau afsluiten (2F in plaats van 3F), als hier een hoger niveau Engels (B1/B2 i.p.v. A2/B1) tegenover staat. Deze omkeerregeling wil de minister ook toepassen op het Duits (B1/B2).

- Vrijstelling op basis van NT2: de minister wil het mogelijk maken dat studenten die (onderdelen van) een staatsexamen NT2 hebben gedaan vrijstelling kunnen krijgen voor (onderdelen van) het examenonderdeel Nederlandse taal in het mbo.

Wanneer het gaat om het verlenen van vrijstellingen voor zij-instromers geeft de wet alleen de mogelijkheid om vrijstelling te geven wanneer de student eerder een examenresultaat heeft behaald op basis van de referentieniveaus.

Casus 2: Nieuwkomers maatwerk bieden rondom taal

Er stromen steeds meer studenten met een taalachterstand (nieuwkomers) het mbo in. Het vereiste taalniveau is voor hen vaak (te) hoog. Hoe gaan we hier mee om? Schrijven we hen alleen in op de Entree of ook op hogere niveaus ondanks dat zij niet aan de vooropleidingseisen voldoen? Welk onderwijstraject kan je hen aanbieden, welke mogelijkheden voor maatwerk in onderwijs en examinering zijn er? Wat als zij de opleiding niet kunnen afronden? Wat geef je hen mee en wat zijn de consequenties voor bijvoorbeeld de studiefinanciering?

Stand van zaken: drie routes naar inburgering

De beoogde inburgeringswet kent drie verschillende inburgeringsroutes. Afhankelijk van leeftijd, leerbaarheid, motivatie en eerdere ervaringen in het land van herkomst is één van de inburgeringsroutes het meest passend. De uiteindelijke keuze maakt de gemeente, op basis van een brede intake en een leerbaarheidsonderzoek, samen met de inburgeraar.

- **Route 1: Onderwijsroute¹:**
De onderwijsroute is bedoeld voor jongeren tussen de 18 en de 28 die in staat worden geacht het taalniveau B1 te behalen en om een Nederlands diploma te behalen en daartoe ook gemotiveerd zijn.. De onderwijsroute is een taalschakeltraject waarin naast de formele inburgeringseisen ook wordt gewerkt aan studie- en loopbaanvaardigheden en deficiënties worden weggewerkt op bepaalde kennisgebieden die van belang zijn voor de beoogde vervolgopleiding. Het afsluiten van het taalschakeltraject met een diploma leidt tot het voldoen aan de inburgeringsplicht, maar leidt niet automatisch toe toelating in een opleiding (het taalschakeltrajectdiploma geeft geen toegangsrecht).
- **Route 2: De B1 route**
De B1 route is de reguliere inburgeringsroute zoals we die in het huidige stelsel ook kennen, maar met dat verschil dat B1 het vereiste taalniveau is. De route is bedoeld voor inburgeraars van wie wordt ingeschat dat ze (op onderdelen) taalniveau B1 kunnen behalen. De B1 route is een combinatie van inburgeringsonderwijs gericht op taalniveau B1 en een participatiecomponent. Mbo's kunnen B1 routes vanuit hun inburgeringsonderwijs combineren met een beroepsgerichte opleidingscomponent. Afhankelijk van vooropleiding en werkervaring in het land van herkomst kan dit: een hele BOL of BBL-opleiding zijn, een certificaat, of specifieke onderdelen van de mbo kwalificatiestructuur.
- **Route 3: De Z-route**
Deze route is bedoeld voor inburgeringsplichtigen van wie wordt ingeschat dat zij zeer beperkt leerbaar zijn en voor wie taalniveau A2 ook met intensief extra onderwijs niet haalbaar is. Een Z-route richt zich op zelfredzaamheid en is een intensief traject met taalonderwijs en activiteiten die de zelfredzaamheid bevorderen. Mbo-scholen kunnen een Z-route vormgeven door gebruik te maken van het concept 'praktijkleren op maat met een mbo-verklaring'.

¹ Zie internetconsultatie najaar 2019: https://www.internetconsultatie.nl/veranderopgave_inburgering

Vragen & Antwoorden

➤ **Mag je vrijstelling geven op basis van het Staatsexamen NT2?**

Op dit moment niet. Er heeft een traject plaatsgevonden waarbij mbo-scholen, de MBO Raad, de commissie Staatsexamens Nt2 en het ministerie van OCW hebben verkend of dit wenselijk zou zijn. In 2016 is eerst een handreiking gepubliceerd door het CvTE, zodat mbo-scholen de instellingsexamens kunnen aanpassen aan de Nt2-doelgroep. Dit bleek niet bij iedere school bekend. Scholen die hier al wel werk van maken hebben aangegeven dat de studenten uit de doelgroep uiteindelijk toch struikelen over het centraal examen, dat niet op hen is aangepast. Na een rondetafelbijeenkomst is door OCW besloten om voor te stellen de vrijstellingsgrond toe te voegen. Momenteel wordt aan een AMvB gewerkt. Als het uitvoeringstechnisch haalbaar is, wordt de inwerkingtreding beoogd in 2021. Uitgangspunt zal zijn dat examencommissies de mogelijkheid krijgen om vrijstelling te verlenen voor het examenonderdeel Nederlandse taal op basis van resultaten die zijn behaald voor een Staatsexamen Nederlands als tweede taal op het vergelijkbare niveau. Een vergelijking door de commissie Staatsexamens Nt2 in 2014 heeft aangetoond aan dat Programma I vergelijkbaar is met niveau B1 van het ERK of referentieniveau 2F, en dat Programma II vergelijkbaar is met niveau B2 van het ERK of referentieniveau 3F.

➤ **Is er ruimte om de wijze van afname van het Centraal examen te wijzigen, passend bij de doelgroep van nieuwkomers?**

Ja, zij het beperkt. Bij het centraal examen mag altijd een woordenboek worden gebruikt. Dit kan een verklarend woordenboek zijn of een woordenboek van Nederlands naar de thuistaal en omgekeerd. Verklanken kan alleen voor studenten met dyslexie. Verder kunnen nieuwkomers die minder dan 6 jaar onderwijs in Nederland hebben gevolgd een half uur tijdverlenging krijgen.

➤ **Is er ruimte om de wijze waarop de school het instellingsexamen afneemt aan te passen aan deelnemers met een taalachterstand?**

Ja, daarvoor is zeker ruimte. Het is aan de examenconstructeurs om, op basis van het referentiekader Taal een instellingsexamen te maken dat het referentieniveau op een goede manier examineert. Daarbij kan een examen worden gewijzigd, passend bij de doelgroep. Denk bijvoorbeeld aan:

- Verlengen van de examens
- bieden van voldoende voorbereidingstijd om casussen te lezen en bronnen te raadplegen.
- opsplitsen het examen in meerdere korte delen om vermoeidheid te voorkomen.
- geven van mondelinge instructie bij een geschreven examenopdracht (of gebruik verklanking).
- inzet van visuele informatie naast geschreven input (schema's, foto's en illustraties).
- toestaan van het gebruik van een (beeld)woordenboek of een tweetalig woordenboek.

Zie voor meer informatie: <https://taalenrekenenmbo.nl/nederlands/handreiking-instellingsexamens-nederlandse-taal-voor-anderstaligen/>.

➤ **Welke mogelijkheden zijn er om voor nieuwkomers maatwerk te bieden?**

Ook binnen het onderwijs is er ruimte om maatwerk aan te bieden. Denk daarbij bijvoorbeeld aan extra inzet op taalonderwijs of aanpassen van de taal van het lesmateriaal.

➤ **Waarom is er geen omkeerregeling voor niveau 3?**

Een student zou dan in wezen met lager niveau dan voor inburgering is vereist diplomeren. Daarom is ervoor gekozen om het vereiste niveau voor Nederlands op mbo-2 en mbo-3 gelijk te houden met het vereiste inburgeringsniveau. Op termijn wordt er tegemoet gekomen aan de Nt2-doelgroep door mogelijk te maken dat examencommissies vrijstelling kunnen verlenen voor Nederlandse taal op basis van resultaten behaald voor (onderdelen van) het Staatsexamen Nt2.

➤ **Indien een student ondanks alle inspanningen toch de vereiste taaleisen voor het diploma niet behaalt, wat kan je als mbo-school deze student dan bieden?**

De examencommissie kan op basis van de examenonderdelen die de student wel heeft behaald een mbo-verklaring afgeven. Soms kan het ook zo zijn dat er examenonderdelen zijn afgerond waaraan een mbo-certificaat is verbonden, ook dat kan worden uitgereikt. Voor meer informatie over de mbo-verklaring: zie [presentatie OCW](#).

Let op: wanneer studenten een opleiding van niveau 3 en 4 ongediplomeerd verlaten, hebben zij te maken met een studieschuld. Het is daarom raadzaam om studenten met een taalachterstand waarbij het weinig aannemelijk is dat zij de taal binnen afzienbare tijd halen in te schrijven op een niveau 2 opleiding om dit risico te vermijden.